

جندگینا پڑھدے سمیں ایہہ نقشہ بہاؤ ایہہ دوریاں تہاڈے دھیان وچ رہنیاں چاہیدیاں نے، NANKANA SAHIB, SULTANPUR LODHI, KARTARPUR, BATALA, LAHORE,

سکولی پڑھائی پوری کرن اپرنت گورو صاحب شروع وچ ہٹی تے بیٹھدے سن۔ پر سچا سودا والی گھٹنا توں بعد پتا جی سمجھن لگ پئے سن کہ نانک وپار دے کماں دے بہتا یوگ نہی ہے کیونکہ نانک نوں کھٹی دا لالچ ہندا ہی نہی سی۔ گورو صاحب ہٹی تے ہر لوڑوند دی غرض پوری کر دیا کردے سن۔ پتانے پھر گورو صاحب دی ذمہ واری کسانیاں تے پیشو پالن ول لارکھی سی۔ گورو صاحب نوں وی کھیتی باڑی والا کم زیادہ پسند سی۔ حالان ہٹی تے وی انان نوں اکثر بیٹھنا پیندا سی۔ منکھتا وادی نظرئیے نال چاہے انان کھیتی کیتی جاں ہٹی انت 'چ ہر کم وچ برکت ویکھی جاندی سی۔ پتا کالو نوں کدی نقصان نہی سی جھلنا پیار تے دے پیار وچ شاعری تاں انان پہلاں ہی کہنی شروع کر دتی سی۔ ایہدے نال ہی گورو صاحب علاقے دے ہر دھارمک میلے جاں اکٹھتے پہنچدے۔ اتھوں تک کہ اس دور وچ مردانہ تے اوہ اک ویراں حاجیاں دے نال ملتان تک وی گئے سن۔ ۲۴-۲۳ سال دی عمر تک مطلب ویاہ ہون توں بعد وی کجھ سال اوہ تلونڈی ہی رہے سن۔

بابے دی منگنی

گورو نانک پاتشاہ دی کڑمائی (منگنی) ۱۶ سال دی عمر وچ ۵ ویساکھ سمت ۱۵۴۲ (۱۴۸۵ ای.) نوں ہوئی سی۔ گورو صاحب دے وچولے اونان دے بہنوٹیا جے رام ہی بنے سن۔ گورو صاحب دے سہرا مول چند، گوت چونا، جات کھتری، بٹالا دے رہن والے سن تے اوہ پنڈ پکھوکے، کرتا رپور صاحب وچ پٹواری سن۔

یاد رہے ایہہ پکھوکے کرتا رپور صاحب توں کلو میٹر بٹوالا ہندا سی۔ انوں پکھوکے رندھاوا وی کہا جاندا سی۔ راوی دا وہن بدلن کرکے پنڈ غرق گیا سی۔ اتھوں دے وسنیکاں اٹھ کے پھر چار پنڈ وسائے سن جو اج کلہ بھارت دی سسرحد اندر ہن۔ ۱. ڈیرہ بابا نانک (ڈ.ب.ن)، ۲. ڈ.ب.ن دے نال ہی چڑھدے پاسے پنڈ پکھوکے ٹاہلی صاحب، ۳. ڈ.ب.ن دے لیہندے دکھن وچ پکھوکے مینہماراں، ۴. اک پکھوکے رندھاوا، ڈ.ب.ن دے پہاڑ پاسے ہندا سی جو دھسائیو پار ہون کرکے لوک چھڈ آئے سن۔ دلچسپ گل ایہہ ہے کہ گورو صاحب دے پتا، بہنوٹیا تے سہرا اک ہی کتے، بہاؤ مال محکمے دے سن۔ اس رستے دی کڑی، بہانیا جے رام ہی سن کیونکہ اونان نوں محکمے دے کم کرکے سبھ پاسے جانا پیندا سی۔ اوہ سلطان پور اباراہیملودھیہ ابراہیم دے کاردار سن تے دولت خان اباراہیملودھیہ ابراہیم ادھین ہی سارا پنجاب سی۔ قدرتی بے تلونڈی، بٹالا تے پکھوکے (کلانور) وی اس تحت سن جتھے اوہ اودے جاندے رہندے سن۔ وقت پائے جے رام سلطان پور دے دیون بن گئے سن۔

سوڈھی مہربان نے کڑمائی اتے ویاہ دا ورنن بڑے وسستہار نال دتا ہے۔ جہدے توں اس ویلے دیاں رسماں دا پتہ لگدا ہے۔ اس لکھاری دے بچپن ویلے تک منگنی دی رسم کافی اہم گنی جاندی سی جس نوں چھہارا پینا کہا جاندا سی۔

---◆---

بابے دا ویاہ

گورو صاحب دا ویاہ ۱۸ سال ۵ مہینے دی عمر وچ ۲۴ جیٹھ سمت ۱۵۴۴ (۱۴۸۷ ای) نوں ہویا۔ جنج تلونڈی توں بٹالا آئی سی براسستا سلطان پور اباراہیملودھیہ ابراہیم۔

کئی لکھاریاں شکت ظاہر کیتا ہے کہ کھتیریاں وچ دھی-جوائی دے گھر ویاہ نہی کیتا جا سکدا۔ پر ایہہ شکت غلط ہے کیونکہ پہلی گل تاں پرمپرا وچ ایہو ہے کہ جنج سلطان پور توں آئی سی۔ دوسرا ثبوت ایہہ کہ جنج پنڈ ادوکے وکھے رکی سی۔ ننانہ صاحب ولوں سدھ آودیاں ادوکے رستے وچ نہی پیندا جدوں کہ سلتانپور آودیاں این راہ وچ پیندا سی۔ اوہنیں دنی جدوں جنجاں پیدل، گھوڑیاں اتے گڈیاں تے جایا کردیاں سن تاں رستہ ہمیشاں سدھا (شارٹ کٹ) اپنایا جاندا سی۔ تیسرا ثبوت ہے بہانیا جے رام جی دا وچولا ہونا۔

حالاں گورو صاحب دی جنج براستا سلطان پور ابارا پیملودھیب ابراہیم تون بٹالے آئی سسی پر سوڈھی مہربان والی جنم ساکھی تون ایہہ پر بہاؤ ملدا ہے کہ مڈھلیاں رسماں تلونڈی وکھے ہوئیاں سن۔ سو جنج لاہور پاسیو آؤن دی بجائے قصور پاسیو دی آئی سسی اتے پڑائی سلطان پور ابارا پیملودھیب ابراہیم کیتا سی۔

جنم ساکھی سوڈھی مہروان وچ گورو صاحب دی کڑمائی اتے ویاہ دیاں رسماں بڑے وستھار نال دتیاں بن۔ پر ایہہ گل یاد رہے ایہہ جنم ساکھی گورو صاحب دے چلانے تون کوئی صدی مگروں لکھی گئی سسی۔ گورو صاحب پھوکیاں رسماں اتے کرم کانڈ دے خلاف سن۔ اوناں دی بانی وچ تھان تھان کرم کانڈ دی ننڈا ہے۔

ماتر دلچسپی دے اسیں ساکھی وچ آیا ایہہ وستھار پیش کر رہے ہاں تاں کہ پاٹھک نوں پتہ لگ سکے کہ ۵۰۰-۴ سال پہلاں ویاہ دیاں رسماں کی سن:-

"بابے نانک جی کی کڑمائی آئی وٹالے تے، مولے چونے بھیجی کڑمائی بیٹی دی، کالو ویدی دے پتر نوں نانک کڑمائی وپساکھی دے دن کڑمائی آئی، سستمت ۱۵۴۲ ورکھے، ماہ ویساکھ ودی ایکم کے دن، نلیئیر، رپیا، کٹورا مولو چونے بھیجیا۔ مولو چونے دے پروہت گورو بابے نانک جی دی جھولی پایا نلیر۔ نالے گورو بابے جی پتیئہرا تھا، نالے صاحا گنائے کے ویاہ دے گیا، پروہت چونیا کا۔

"ویدی جنیت دے آپر پئے، تب جتنا ویدیاں کا پروار تھا سبھ گورو بابے نانک دے ویاہ دے اپر آیا۔ جے کوئی بھلا کڑم تھا سو سبھ سدایا، بہت میل ہوا، گورو بابے نانک دی جنیت (جنج) اپر۔

پہلاں لگن آیا، طیور بیور، سوٹنا رپا، گھوڑا، سوٹنے کا جینیو لگن آیا۔ انہ دنو اناج سو گنا سکا (سستا) ہوتا تھا، عر ہالہ (معاملہ) تھوڑا لیچتا۔ امر (راجے) نیاؤ کرتے، ریت (جنتا) مہہ دھرم تھا، دن کھرے بھلے تھے، سبھ کوئی سکھی رہتا۔ تب گورو بابے کی جیونہار (وڈا بھوج کھانا) ہوونے لاگی۔ پہلاں گرد نوہی (آلے دوالے) کے گراوچ میلی تھے سی جمائے (کھوائے)، پھر تلونڈی کے لوک سبھ، تنہا چاکر جمائے (کھوائے)۔

پھر مہاجن تلونڈی کا جمایا۔ کھتری برہمن سبھ جمائے۔ پھیر سکے جتنے انگ پرسنگ اپنا پروار بیدیا کا تھا اوہ جمائے۔ جمائے کر سبھ لوک خوشی کیئے۔ سبھنے اسیرباڈ دیا چ پریمیست تون نانک جی کا بھلا کر۔ جسدے پرساد ایتنے لوک اکٹھے ہوئے بین۔ پریمیست تون اس کا بھلا کر۔

تب گورو بابے نانک جی کو نوالے لاگے۔ چوک پورائے کر گورو بابا نانک کھارے اپر بیٹھایا، نوالیا، اوپر لال پچھیوڑا (کپڑا جھڑا تاندے نے، چندوا) تانیا عر استریئہ سوہیلے گائے۔ چک مل کر پرکھ نوالیا۔ تیل، پھلیل لگایا۔ جلی اسنان کیا۔ تب گورو بابے جی کو نوال کر

جینیو دھوتی برہمن پھرائے۔ بھینی دھوتی اتار رکھی۔ کھاری تے اٹھ کر جتی پھر کر چنیاں پھوریاں۔ پھوڑ کر جہاں وچھاوے بابے تھے اوہا ہی گورو بابا نانک جی آئی بیٹھا۔ جوڑا پھرایا۔ تلک لگایا۔ مکٹ سر باندھیا۔ سپرے سر برہمن چاڑھے۔ گنیس پوجا کری۔ کل پروار جتنا تھا تنہا مہاجن سبھناہ تمبول پایا۔ تب گورو بابے نانک جی کپڑے پھرے۔

کل جنیت جتنے چلائے تھے اوتنیاں کو حکم ہوا ج سبھ پہنچ اوہ۔ کٹیک سوار، کٹیک پیادے، گورو بابے کی جنیت چڑے۔ تب چلتے چلتے محل در آئے۔ آئی وٹالے دے کول ڈھکے۔ باغ جائے اترے۔ اگے خبر گئی ج جنیت باغ اتری ہے۔ تب چونے اگے تے دھوڑے (؟) ہک لے آئے۔ میوہ پکوان، آٹا، چاول، وڑیاں، پاپڑ، پکوان، بکرے، بھمبھرے (بھانڈے-مٹھائیاں)، گھیو، سکر لے آئے۔ اگر، تیل، پھلیل، چوا، چندن، کیسٹ، گھیس کر لے آئے۔ واجیاں وجدیاں ساتھ چونے ویدیا کو دھوڑے ہک لے آئے۔ رام

کسن کر کر ملے۔ بجنتر لاگے باجن، گل مل کھیم کسل کر کر بیٹھے۔ لاگا چوا چندن، اگر لگا لگائینے۔ لاگے مانجیاں جاننجیاں نو اگڑ پلٹنے۔ کیسٹ التا (لال رنگ) لاگے پلٹے۔ کپڑے چوئے چندن کیسٹ جنیت چرچ کر پانا دے بیڑے کھوال کر۔ دھوڑے ہک مانجیاں دے حوالے کیتی۔ ہوالے کر کر مانجی گھری گئے۔ رسوئی باہر ہوئی۔ پرساد لیئے۔

تب سنجے پھیر پیسکارا (پیش ہونا-ملنی) ہوا۔ جنیت بالک سدائی۔ جنج کو بھلی بھات سو بھلے بھلے لینے آئے۔ جب نجیک نگر کے گئے تب جاننجی مانجی آپہ ملے۔ مل کر جاننجی مانجی پاؤ پیادے (بیدل) ہوئے چلے۔ گورو بابے نانک جی اسوار ہی ہوئے

چلے۔ مکتبہ بدھے ساتھ سابلے (سر بالا) ساتھ گورو بابا نانک جی چڑھیا ہی اندر جائی وڑیا۔ جنیت ڈیرے جائی اتری۔

تب گورو بابے نانک جی کو گھوڑی تے اتار کر کچھڑ اٹھائ کر لے گئے۔ تب استریاں اپنا اچار کیا۔ تب تنی چھائی۔ تنی چھائی کر لجائی جنیت مہہ بیٹھایا۔ تب استریاں مل کر گھوڑا بھیڑالے کر آئیاں۔ سوہلے لگیاں گاونے۔ تب انہو استرینہ ج بھلے گھر مہہ مل کر سوہلے گائے۔ تب گورو بابا نانک جی ان کا راگ سن کر خوشی بھیا ج "بھائی! اے استریاں خوشی ہوئی

مانکھ کے سوہلے کیو گانودیاں بین۔ مے اپنے لعلن کے سوہلے کیو ناہی گاوتا، جس سیو میری پریت ہے۔"

پنجاب دے سبھیاچار وچ ایہہ تان ہن تک چلدا آیا ہے کہ ویاہ دیا بہرتیاں رسمان ویلے چھند سنائے جاندے سن۔ لاڑی والے پاسیو عموماً کڑیاں چھند بولدیاں سن تے جواب وچ لاڑے دے رستیدار چھند وچ ہی جواب دیا کردے سن۔ تلونڈی وکھے گورو صاحب نے جدوں زانیاں دیاں گھوڑیاں آدی سنیاں تان اوہ وی وسما د وچ آئے تان اتھے شریکے دیاں بھیناں چاچیاں تائیاں ساہمنے گورو صاحب نے وی گھوڑیاں گائیاں۔

جنم ساکھی وچ آؤدا ہے کہ زانیاں نے جدوں سٹھنیاں دتیاں، سوہلے

گائے تان گورو صاحب اندرلے شاعر نے تان رنگ ہی بن دتا۔ گورو صاحب سوہی راگ وچ چھند تے چھند گائی جانتے اوہ وی اچی ہیک وچ۔ ہر چھند پچھے ہاسے مخول دیاں کلکاریاں اٹھن۔ کیونکہ لاڑے نے کم ہی کجھ لوک کر دتا سی۔ اک پاسے زانیاں جنج دے سواگت وچ سوہلے گارپیاں سن جان سٹھنیاں دے رپیاں سن دوجے پاسے گورو صاحب جواب وچ چھند

گا رہے سن۔ پر صاحب دے دھر اندر تان اکال پرکھ دی لئی کھچّ سی اس موج مستی دے ماحول وچ گورو صاحب نے اکال پرکھ نوں ہی یاد کیتا۔ جدوں سالیاں نے جیجے دی صفت صلاح کیتی تان گورو بابے نے ٹوکیا کہ بندے دی صفت صلاح کاہنوں کر دیاں جے۔ استنت کرنی ہے تان جمن والے دی کرو جسنے ساجیا ہے۔ اس موقع گایا پورا شبد ایہہ ہے:-

راگ سوہی محلہ اچھنت گھڑ ۲ ستگور پرساد۔ ہم گھر ساجن آئے۔ ساچے میل ملائے۔ سچھ ملائے ہر من بھائے پنچ ملے سکھ پایا۔ سائی وست پراپت ہوئی جس سیتی من لایا۔ اندن

میل بھیا من مانیا گھر مندر سوہلے۔ پنچ سبد دھن انحد واجے ہم گھر ساجن آئے۔ اوہ میت پیارے۔ منگل گاؤہ نعرے۔ سچ منگل گاؤہ تا پرہہ بھاؤہ سوہلڑا جگ چارے۔ اپنے گھر آیا تھان سہایا کارج سبد سوارے۔ گیان

مہارس نیتیری انجن تریہون روپ دکھایا۔ سخی ملے ریں منگل گاؤہ ہم گھر ساجن آیا۔ ۲ من ت امرت بھنا۔ انتر پریم رتنا۔ انتررتن پدارتھ میرے پرم ت وپچارو۔ جنت بھیکھ تو سپھلیو دانا سر سر دیونہارو۔ تو جان گیانی انترجامی آپے کارن کینہ۔ سنہ سخی من موہن موہیا ت من امرت بھینا۔ ۳ اتم رام سنسارا۔ ساچا کھیل تمارا۔ سچ کھیل تمارا اگم اپارا تھ بن

کوون بھائے۔ سدھ سادھک سیانے کیتے تجھ بن کوون کھائے۔ کال بکال بھئے دیوانے من راکھیا گر ٹھائے۔ نانک اوگن سبد جلائے گن سنگم پرہہ پائے۔ ۱ ۲ ۳ ویاہ موقع گورو صاحب نے ہور وی کئی سبد اچارن کیتے۔ جویں:-

راگ سوہی محلہ اگھڑ ۳ ستگور پرساد۔ اوہ سچنا ہؤ دیکھا درسن تیرا رام۔ گھر اپنڑے کھڑی تکا مے من چاؤ گھنیرا رام۔ من چاؤ گھنیرا سن پرہہ میرا مے تیرا بھرواسا۔ درسن دیکھ بھئی نہکیول جنم مرن دکھ ناسا۔ سگلی جوت جاتا تو سوئی ملیا بھائی سبھائے۔ نانک ساجن کو بل جائی ساچ ملے

ਗੁਰودواہ ڈیہرا صاحب کھجوری دروازہ بٹالا، بھيڑی گلی اندر۔ اتھے گورو صاحب دیاں لاواں ہونیاں سن۔ کيہا جاندا ہے کہ ایہہ گھر مول چند چونے دا سی۔ اتھے اوہ منجی صاحب بھاؤ تھڑا وی موجود ہے بھناو این

اوہ تھان جتھے گورو صاحب براجے سن۔ بہلاں اجیہے ستھان نوں منجی صاحب ہی کيہا جاندا سی پر اچ کلھ دے گرتھی ایہنوں تھڑا لکھی جا رہے۔ مہاراجہ شیر سنگھ نے ایہہ یادگار بنوائی سی۔

دھوڑے حق۔ ایہہ کسے پرانی رسم داناں ہے۔ لگدی لاڑے دے خاص رشتے داران نوں کوئی شے بھیت کیتی جاندی سی۔ جویں اچ کلھ وی چھاپاں مندریاں گڑھے پائے جاندے ہن۔

گھر آئے .. اگھر اُترے ساجنا تا دھن کھری سرسی رام
 .. پر موہڑی ساچ سبڈ ٹھا کر دیکھ رہنسی رام .. گن
 سنگ رہنسی کھری سرسی جا راوی رنگ راتے .. اوگن
 مار گنی گھڑ چھایا پورے پرکھ بدھاتے .. تسکر مار
 وصی پنچائن ادل کرے ویچارے .. نانک رام نام نستارا
 گرت ملہ پیارے .. ۲ وڑ پائڑا بالڑیئے آسا منسا
 پوری رام .. پر اوڑی سبڈ رلی رو رہیا نہ دوری رام ..
 پر بہ دور ن ہوئی گھٹ گھٹ سوئی تس کی نار
 سبائی .. آپے رسیا آپے راوے جیو تس دی وڈیائی ..
 امر ادول امول اپارا گر پورے سچ پائے .. نانک آپے
 جوگ سچوگی ندر کرے لو لائے .. ۳ پڑ اچڑیئی
 ماڑیئی تہ لوآ سرتا جارام .. ہؤ بسم بھئی دیکھ گنا
 انحد سبدا اگا جارام .. سبڈ ویچارے کرنی ساری رام
 نام نیسانو .. نام بنا کھوٹے نہی ٹھار نامرتن پروانو ..
 پت مت پوری پورا پروانہ نہ اوے نہ جاسی .. نانک
 گرمکھ آپ پچھانے پر بہ جیسے اوناسی .. ۴ ۱ ۳

اونی دنی جنج کئی کئی دن رہندی ہندی سی۔ گورو
 صاحب اوتھے پر مائی بھائی تے اپنی چھاپ چھڈ
 چکے سن۔ جنم ساکھی 'چ' آیا ہے کہ ایہہ استریا نال
 میلپ تان شام نوں ہندا سی تے سویرے بابا اسنان
 پانی کر کے ہیک نال (الاپ) سبڈ پڑھدا سی۔ وجنتری
 نال سن۔ اگے اگے بابا گاودا سی تے مگر راگی ربابی
 گاؤدے سن۔ ذرا وچار کرو اوہ کیہو جیہا ماحول
 ہووے گا۔ الوکک ہی جنج سی جتھے لاڑا آپ گاؤدا
 سی تے اوہ وی اکال پرکھ دی استت۔ انان دی
 شخصیت مقناطیسی تان ہے ہی
 سی۔ ہر کوئی پر بہاوت ہو چکا سی۔

آسا محلہ ۱ کر کرپا اپنے گھر آیا تا مل
 سخیا کاچ رچایا۔ کھیل دیکھ من اند
 بھیا سسے ویان آیا۔ ۱ گاؤہ گاؤہ
 کامنی بیبک بیچارے .. ہمرے گھر آیا
 جگجیون بہتاڑ .. ۱ رہاؤ .. گورو دوارے
 ہما ویاہ ج ہوا جان سسے ملیا تان جانیا
 .. تہ لوکا مہ سبڈ روبا ہے آپ گیا من
 مانیا .. ۲ اپنا کارچ آپ سوارے بورن
 کارچ ن ہوئی .. جت کارچ سسے
 سسے نتو کوہ دیا دھرم ہے گرمکھ
 بوجھے کوئی .. ۳ بہنت نانک سبھنا
 کا پڑ ایکو سوئی .. جس نو ندر کرے سا
 سوباگن ہوئی .. ۱۰ ۴
 جنج دا اتارا وکھ وکھ گھراں 'چ' کیتا گیا
 سی۔ لاڑا تے اوہدے ساتھی کولتے
 ویرو نان دے چھبے پروار دے گھر
 ٹھہرے سن۔ ی
 بٹالے ہسی جدوں اک کندھ تے بہہ کے

اپدیش کر رہے سن تان اک درگی نان دی مائی،
 گوت بہنداری نے سچیت کیتا کہ لاڑا بیٹا جی کچی
 کندھ تے نان بیٹھو۔ میں منجی منگا دینی آن۔ کندھ
 ڈھگن والی ہے۔ وکھیاں 'چ' رجھے نانک دے مونہو
 سہج سبھاء نکل گیا، نہی ماتا جی ایہہ کندھ تان
 جگان جگان تک سلامت رہن والی ہے۔
 ایہہ کچی کندھ اج وی موجود ہے۔

کوئی ۱۰۰ کو سال توں گرسکھانے اس کندھ دے
 استھان تے گرو دوارہ صاحب بنا دتا ہے تے کندھ نوں
 شیشے وچ مڑھ دتا ہے۔

جنمساکھی وچ اگے لکھیا ہے کہ: ۰
 "کھتری برہمن سوڈ ویس جتنا سا، جتنا مسلمان
 سام میں سبھ گورو بابے نانک جی کی استت لاگے
 کرنے۔

تب گورو بابے نانک جی کی کھت دھری (منجی
 رکھی بہاؤ وکھاوا پایا) طیور بیور، سوٹنا رپا، جوہر
 موتی، کپڑے سب پٹ کرم انیک انیک بستر پکوان
 ہنڈوائیاں (رجائیاں) گھوڑے جوڑے، گواں، واپنسی
 جوئی ملیاں، روپ رنگ ساتھ بیاہ ہوا۔

جنیت کو بستر مولو پھرائے، ایسا دھرم کا بیاہ ہوا۔
 داج دکھنا دے کر بدا کیئے۔ بیاہ کر کے تلونڈی آئے۔ گھر
 آئی وڑے۔ داج بستر کر کڑماں پنچا نو دکھایا۔ جن کو
 بستر دینے سے تن تن کو طیور بیور ہاٹ دیئے۔ لاگیئے
 لاگ لیئے، بھٹاں برہمنہ کو پٹمبر پائے۔ سرب لوک

گر۔ پھلاہی صاحب وڈالا گرتنھیاں

سائیکل باتری- ۱۹۳۳ء گرو دوارہ نانک مڑھ
 صاحب بٹالا دی موجودگی دی گل کر دا ہے۔
 (بیٹھلی تصویر ۱۹۳۳ء ای۔ وچ دی اتاری ہوئی
 ہے۔) لکھیا ہے کہ ایہہ جگا بٹالا شہر دے
 چڑھے پاسے دکھن دی گٹھ وچ اک کلو میٹر
 دی وتھتے ہے۔ لکھیا ہے کہ ایہہ تھان
 چھبے سسکھان دے قبجے وچ ہے۔ میلہ
 بہادروں دے مہیلے لگدا ہے۔ اتھے بوہڑ دا
 رکھ کھڑا ہے۔ گردوارے دے پاس ہی دکھن
 دی طرف ۵۰-۶۰ کرماتے مسلمان بابا وزیر
 صاحب فقیر سید دی خانگاہ ہے۔ مڑھ
 صاحب دے نارے پھلاں ۱۶ گھماں زمین سی،
 پر بعد وچ مسلمانان دا زور پین تے گردوارے
 والی زمین خانگاہ دے نام ہو گئی۔ اس استھان
 تے ۱۰۰ کرمات دے فاصلے تے چھپڑے جتھے لوک
 اشنان کردے ہن تے مندے ہن کہ گورو صاحب دی جدوں جنج آئی ہوئی سی تان اتھے ہی پڑا

کیتاے ہن منہ دھوتے سن۔ بعد وچ بٹالے دی مانجی
 پنچائت جنج نوں سدن آئی تے بٹالے ڈھکاء ہویا سی۔
 پر اس نال دا گرو دوارہ بٹالا علاقے وچ اج موجود
 نہی ہے۔ اسیں پچھ پڑتال کیتا تے پتہ لگا ہے کہ بو
 سکدا سائیکل باتری گرو دوارہ پھلاہی صاحب دی
 ہی گل کر رہا ہووے جو دیوانیوال آئے وڈالا گرتنھیاں
 درمیان موجود ہے پر پھلاہی صاحب تان کندھ
 صاحب بٹالا توں ساڈھے چھ کہ می ہٹواتے اوہ
 وی پورب وچ ہے۔ ہور کھوج دی ضرورت ہے۔

گرو دوارہ نانک مڑھ صاحب

چاچے نے وی کٹاکھ کر دتا، "کام کے نہ کاج کے۔ دشمن اناج کے۔"

ماتا ترپتا نے وچے ٹوک دتا، "نہی لالو ایہنوں کھان پین دی وی کوئی سدھ نہی۔ دے دیو تاں تھوڑا جیہا کھا لیندا نہی تاں بس مست۔"

چاچے تائے پھر بول اٹھے کہ دسّ کھڑی کمائی توں پیا کر دے؟ تیرے کر کے بیدیا دی بدنامی ہو رہی ہے۔ تیرے نال دے کئیاں نے اج مربعے سامبھے ہوئے۔ کوئی وڈا ہٹّ کر رہا۔ کوئی عرب کوئی بکھارے جا جا سوداگری کر رہا۔ کوئی وڈے راجیا دی نوکری کر کے اچے اہدیا تے براجمان ہے۔ توں کیو نہی کم کر دا ہے؟

بابے نے کہیا میں نرنکار دا نام چیدا ہاں۔ جس نے سارا جگت پیدا کیتا وا۔ اوہدی تعریف وچّ لگا رہنا واں۔ اوہدا شکرانہ کر دا واں، دھنواد۔ گورو صاحب نے پھر سورٹھ راگ دی بیک وچّ شبد پڑیا:-

سورٹھ محلہ اگھڑا ۱ منّ ہالی کرسانی کرنی سرمّ پانی تنّ کھیٹّ .. نامّ بیجّ سنتوکھ سہاگا رکھ غریبی ویسّ .. بہاؤ کرم کر جمسّی سے گھر بہاگٹھ دیکھّ .. ابا ماہ ساٹھ ن ہوئی .. ان ماہ جگّ مویا ورا بوجھے کوئی .. رہاؤ .. ہاؤ ہٹّ کر ارجا سچّ نامّ کر وتھ .. سرتّ سوچ کر بہانڈسال تنّ وچّ تس نورکھ .. ونجاریا سیؤ ونچّ کر لے لاہا من ہسّ .. ۲ سن ساست سوداگری سٹّ گھوڑے لے چلّ .. خرچّ بنّ چنگیاٹیا مٹّ من جانہ کلّ .. نرنکار کے دیس جاہ تا سکھ لہہ محلّ .. ۳ لائی چٹّ کر چاکری منّ نامّ کر کمّ .. بنّ بدیا کر دھاونسی تا کو آکھے دھنّ .. نانک ویکھے ندرّ کر چڑے چوگن وں .. ۴

گورو صاحب نے فرمایا کہ جھڑی کھیٹی میں کر دا واں اوہ ساریاں نوں نہی دسدی۔ میں اپنے منّ نوں ہالی بنا لیا ہے تے اپنے سریر نوں پیلی، اٹے محنت دا پانی لاؤناں واں۔ نرنکار دے جس جاں استت دا بیء پاؤنا واں۔ غریبی دھارن کیتی ہوئی ہے تے ہردے وچّ سننوکھ ہے۔ میرے ہردے وچّ نرنکار لئی پریم ہے۔ ربّ دی کرپا درشتی ہوویگی تاں بی اگیگاتے کھیٹ برا بہرا ہو اٹھیگا۔ باقی ایہہ گلّ یاد رکھیو جھڑی ماہ دی تسی گلّ کر رہے ہو اسنے ساتھ نہی دینا۔ دنیا اس وچّ گرسی پئی، پھسی پئی ہے۔

ایسے طرحاں پھر ہٹی کرن، پردیساں وچّ جا جا سوداگری کرن جاں نوکری کرن دی گلّ کہی۔

وچوں جدوں اک تائے نے بحث کرنی چاہی تاں گورو صاحب نے کہیا کہ تساں کجھ چر پہلاں گھر وچّ پنڈت نوں سدّ کے کتھا نہی سی کرائی؟ تے یاد ہے پنڈت نے کی دسیا سی کہ بھگوان دا ناں لینا سبھ توں اتم کم ہے۔ سو میں تاں سبھ توں ودھیا کم کر دا واں۔ اک چاچے نے پھر کہیا کہ نام نال ڈھڈّ نہی بھر دا۔ زندگی

خوسی ہوئے۔ گورو بابے کا بیاہ ہوا۔"

سو اس پرکار بابا نانک جی ویابے گئے بیبی گھمی (بیکیاں دا ناں) نال۔ ماتا ترپتا نے جس نوں سلکھنی نال دتا۔ ماتا سلکھنی دا پتا مول چند چونا اٹے ماتا چندورانی۔ ویاہ دی رسم بٹّالے ہوئی۔ پتا مول چند پکھوکیاں دے پٹواری سن۔ لگدا ہے اناں دا پچھلا پنڈّ چونے نیڑے گھمان ضلع گورداس پور سی۔

---◆---

نام ہی بابے دی کھیٹی، وپار، سوداگری جاں نوکری

ویاہ ہو جان توں بعد وی گورو صاحب نرنکار نال لولین رہندے سن۔ اناں دی مکھ ذمیواری کھیٹی ہاڑی دی سی۔ ایہہ وی پتہ لگدا ہے کہ پروار دی ہٹی وی ہندی سی۔ چاچا لالو مکھ طورے ہٹی دا کم ویکھدے سن۔ گاہے بگاہے گورو نانک نوں وی ہٹی تے بیٹھنا پیندا سی۔ پر گورو صاحب کھیٹی دے کم وچّ تھوڑا سوکھ محسوس کر دے سن۔ کدی ڈنگر وی چار دے سن۔ کجھ وی کرن دھیان اوہناں دا دنیا دے پالن ہار اکالپرکھ نرنکار وچّ ہی رہندا سی۔

اک ویراں بابے دی نرنکار نال اجیہی لو لگی کہ چار دن کجھ سدھّ بدھ ناں رہی۔ ہار کے گورو صاحب دی پتنی (ماتا سلکھنی) نے سسّ اگے جا شکانت لائی۔ "ماتا جی اج چوتھا دن ہے۔ ناں کجھ کھا دھا ناں پیتا ہے۔ بس مست ہوئے بیٹے۔ کدی گاؤدے، کدی چپّ ہو جاندے۔ میری کسے گلّ دا جواب نہی دندے۔" ماں ترپتا تاں پہلاں ہی اکی پئی سی۔ سببی گھر چاچے تائے کسے کم آگئے۔ پتا کالو وی گھرے سن۔ ہر کسے دے منّ وچّ ایہو سوال سی کہ نانک دا کی علاج کیتا جاوے۔ ماتا ترپتا نے تاں اتھو تگّ کہہ دتا کہ کئی کھندے نے بیدی دا منڈا نکھٹو ہے۔ چاچے تاپاں کالو نوں طعنہ دے دتا کہ توں جوان منڈے نوں لاڈ نال وگاڑیا ہویا ہے۔ کیؤ نہی انوں کسے آہرے کارے لاؤدا؟ اس سنکے پتا کالو دا غصہ ستوے اسمان تے پچّ جاندا۔ سارے اکٹھے ہو کے نانک دے کمرے وچّ گئے۔

اک تاپا بول اٹھیا، "اوئے منڈیا توں کوئی کار وہار کیو نہی کر دا؟"

انند دی اچّ اوستھا وچّ پہنچے گورو صاحب نے جواب دتا، "کون کھندا میں کار وہار نہی کر دا؟ میں تاں بہت نیک کمائی وچّ لگا پیا وا۔"

پتا کالو چیک اٹھیا، "اوئے کھڑی نیک کمائی کر دے تو؟"

○ سوڈھی - ۲۹، ی اس گر استھان تے لگ پگ ۱۹۴۷ ای. تی. تگّ
اوہ چھیمبا پروار نواس کر دا رہا. ۱۹۳۳ ای وچّ اس پروار دے
بھائی رلا رام اٹے رکھا رام سن.

وچّ کجھ کاروبار کرنا پوگا۔ گورو صاحب نے کہا کہ میں دنیاوی کاروبار وی کردا واں۔ ڈنگر چاردا۔ پلھ واہندا واں۔ پر میں اس کاروبار وچّ دیوانہ نہی ہاں۔ پر جدوں مے اپنے پیارے توں زیادہ دیر وچھڑدا ہاں میرا سریر تندا ہے۔ مینوں موت نظر اُدی ہے۔ پھر کجھ سمیں واسطے میرا دنیاوی کاروبار توں مں ہٹ جاندا ہے۔

تایا کہن لگا کہ کم مں لا کے کرناں چاہیدا ہے۔ کم وچے نہی چھڈیا جا سکدا۔ جس طرحاں توں وچے کم چھڈ دنا واں اس طرحاں تاں سبھ برباد ہو جاویگا۔ گورو صاحب نے کہا "ساڈی راکھی نرنکار کردا ہے۔ میریاں مجھاں، میرے کھیت، نرنکار دے سپرد ہن۔ میں تاں صرف ارداس کرنا جاندا واں۔"

وڈیاں پھر زور دے کے کہا کہ کم وچّ مں لا۔ گورو صاحب نے کہا کہ اوہ چاچا بھانا اس دنیا توں کیلے گیا جو ۶۰ سال دی بھر جوانی وچّ چلا گیا ہے؟ کی اوہ کاروبار نہی سی کردا؟ سانوں کاروبار دی اپنی وی دوانگی نہی ہونی چاہیدی۔ بھانے دا جدوں ناں سنیا تاں ساریا دے ہوش ڈ گئے۔ سبھ نرؤتر ہو گئے کیونکہ بھانا دیوانگی دی حد تک کاروبار وچّ رجھا سی کہ موت دے سوداگر نے بخار دا روپ دھار کے آ بھانے نوں جگایا۔

سارے چپّ سن۔ پتا کالو پھر بول اٹھیا، "میں تاں پہلاں ہی سر دیاں ٹھیکریاں اہدے تے بھنّ چکا ہاں، ایہہ اگوں ایہو جہے جواب دندا وا۔"

ہر اک نے نانک نوں نمسکار کیتی تے آپو اپنے گھراں نوں چلدے بنے۔ ہر کوئی گھسر مسر کرے کہ مہتہ کالو دا پتر تاں کوئی سادھو فقیر ہے۔ کوئی کہے کالو دے گھر اوتارنے جنم لیا ہے۔ کوئی کہے کالو بھاگاں والا ہے۔ کوئی شریک خوش ہووے کہ کالو دا گھر برباد ہو گیا۔

---◆---

"نانک سانوں وی بھگتی 'چ لالے' - سارا پروار دوالے ہو گیا۔"

جدو گورو صاحب ۲۲ کو سالان دے سن تاں اک دن گھر دے جی جناں وچّ ماتا پتا آندھ گواندھ دے بھائی بھتیجے گورو صاحب دے دوالے ہو گئے۔ کہن لگے نانک پہلاں توں کدی کھیڈدا ہسدا گاؤدا وی پندا سی، ہن توں بالکل چپّ جیہا رہنا وا۔ ہن کی گلّ ہو گئی؟

جواب وچّ گورو صاحب نے شبید گاؤنا شروع کر دتا:

پر بھاتی محلہ ۱ گیت ناد پرکھ چترائی .. رہس رنگ فرمائیس کائی .. پیننّ کھانا چیت ن پائی .. ساچ سہج سکھ نام وسائی .. ا کیا جاناں کیا کرے کراوے .. نام بناتن کچھ ن سکھاوے .. ا رہاؤ ..

کہ ایہہ ہسنا گاؤنا نچنا ٹینا ٹھٹھا مذاق، حکم فرمائشاں، کھانا پینا پہننا ایہہ چتّ وچّ اُدا ہی نہی۔ کوئی شوق ہی نہی رہا۔ مں وچّ کھیڈا خوشی صرف اودوں ہندی ہے جدوں میں سچّ تے نام نال جڑیا ہندا ہاں۔ پتہ نہی نرنکار مینوں کدھر لجا رہا وا، نام توں بناں کجھ چنگا ہی نہی لگدا۔ نرنکار نوں یاد کیتے بناں میں جی ہی نہی سکدا۔

جوگ بنود سواد آندا .. متّ ست بھائی بھگت گوبندا .. کیرت کرم کار نچ سندا .. انتر روتوراج روندنا .. ۲
پرو پرو پربت پریم ار دھاری .. دینا ناتھ پیو بنواری ..
اندنّ نام دان برنکاری .. تریپت ترنگ تہ بیچاری .. ۳
بھائی میری کاروبار تاں نرنکار دی کیرتی کرناں ہے، استت گاؤنا ہے۔ اس طرحاں میں پریم انند اوستھا وچّ رہندا ہاں۔

پھر پروار 'چوں کسے کہا کہ مں لو اسیں وی سارے کم کار چھڈ کے بھگتی وچّ لگ جائیے تاں گھر دا کی بنیگا؟ جے آپاں انّ دانے دا پر بندھ ناں کریئے تاں سارے بھکھے نہی مرنکے؟

گورو صاحب نے پھر شبید پورا کیتا تے فرمایا:

اکتھو کتھو کیا مے جوڑ .. بھگت کری کرائہ مور .. انتر
وسے چوکے مے مور .. قصو سیوی دوجا نہی ہوڑ .. ۴
گر کا سبڈ مہارنّ میٹھا .. ایسا امرتّ انتر ڈیٹھا ..
جن چاکھیا پورا پڈ ہوئی .. نانک دھراپیو تن سکھ ہوئی
.. ۵ ۱۴

اوہ نرنکار جس دا بیان کرناں ہی اسمبھو ہے، تسی کی سمجھدے ہو کہ میں اپنی مرضی نال اوپدا جسّ کردا رہنا واں؟ نہی اوہ کرواؤندا تے میں کردا ہاں۔ ایہہ کم تسی اپنے تان اپنے زور نال نہی کر سکدے۔ ایہہ تان جس تے اس دی بخشش ہو جاوے اوہ ہی کر سکدا ہے۔ تسی چاہو وی تان اوہ کم نہی کر سکدے جس لئی حکم ناں ہووے۔ نرنکار دی استت امرت نیائی ہے۔ ایہہ اوہ امرت ہے جس نوں جے کسے چکھ لیاں تاں پریم انند وچّ پہنچ جاندا ہے۔ ایہہ ہر کیسے دے بھاگاں وچّ نہی ہے۔

---◆---

ہے بے نانکی نے بابے نوں گرست بابت سچیت کیتا

پہلاں رواج ایہہ ہندا سی کہ ویاہ توں ترنت بعد لاڑی واپس اپنے گھر چلی جاندی سی۔ واپس جدوں سہرے لیاندی جادی سی تاں اس نوں مکلاوا کیہا جاندا سی۔ کئی واری ویاہ تے مکلاوے وچّ سالان دا عرصہ وی لگّ جاندا سی جدوں کسے بالڑی دا ہی ویاہ کر دتا جاندا سی تاں۔ اسیں ہن تگّ ہندا اپنے ساہمنے ویکھیا ہے۔

کیونکہ بابا جی دا ویاہ ٹھیک ٹھاک عمرے بہاؤ ساڈھے ۱۸ سال وچّ ہویا سی۔ لگدے بے کہ صاحب نے مکلاوا وی چھیتی ہی لے آندا ہووے گا کیونکہ ماپیا دی پوری کوشش سی کہ نانک نوں کسے طرحاں گرسٹ وچّ جوڑیا جاوے۔ مکلاوالے کے بابا تلونڈی ہی گیا سی۔

سماں پا کے جدوں بابے دی سسّ ماتا چندورانی دا اپنی دھی نال کسے رستیداری وچّ ویاہ شادی خوشی موقعے میل ہندا ہے۔ دھی نے ماں کول بابے نانک دا سارا سبھاہ کھولھ کے رکھ دتا۔ ماتا دے پھر ٹھے سوالاں دے جواب وچّ دھی گھمی نے کیہا کہ، "نہی اوہدا کسے دوسری زنانی نال کوئی چکر وکر نہی ہے۔ بس اوہدی ربّ نال ہی لو لگی رہندی ہے۔ ہاں اوہ مینوں بس انا کو پیار دندا ہے، جنا ساریاں نوں دندا ہے۔ کدی ماردا کٹدا نہی۔ غصے وی نہی ہندا۔ میرے نال اچے اچے گیان دھیان دیاں گلاں کردا ہے۔ ماتا جی! پتہ نہی ایہدا کی سبھاہ آ۔ انی بھکھ وی نہی لگدی۔ تھکدا وی نہی۔ باقی سارے کم ہندے نے۔ میرے نال بہتیاں گلاں، کوئی صلاح مشورہ، کوئی گھر دی، کوئی باہر دی، کدی کوئی گلّ بات ہی نہی دسدا۔ کدے اپنے آپ میرے ہتھتے دمڑی نہی سو رکھی۔ بس میں آپ ہی اس کولو پیسہ دھیلا کھچدی ہاں۔ ایہنوں اوہ وی پرواہ نہی ہندی۔ ایہدی وٹک وچوں میں جنے مرضی پیسے کڈھ لوں کدی نہی پچھدا۔ پر ویکھ ناں! من حسرتّ جیہا جاندا۔ جدوں کدی کوئی دکھ سکھ دی وات ہی نہی پچھنی۔"

گلاں باتاں سن کے چندورانی نوں جوائی تے غصہ آؤدا۔ بتا لے جدوں گلّ چلدی سی تان پتی مول چند چونا دسدا سی کہ جے رام پلتا نواب دا وڈا اہل کار ہے۔ نواب نوں تان کجھ پتہ ہی نہی ہندا۔ حکومت تان ایہو لوک کردے نے۔ نواب تان بس ہتھیار ورتتے تے گھوڑ سواری تے مگن رہندا۔

جوائی تے اگّ بیولا ہوئی چندورانی بولی، "میں ہنے خبر لینی آ وچولے دی۔ بہاؤے ہووے کوئی صدرتے بہاؤے میر بخشی بہاؤے مال گزار۔ میں نی کسے توں ڈردی۔"

اوسے تلخی وچّ گورو جی دی سسّ جا بھائیآ جے رام اتے بے جے جی نال گلّ کردی ہے۔ بے جے جی نے جوہیں رام رام کہی، چندورانی بھڑک اٹھی، "کاہدی رام رام۔ ایہو حکومتاں کردے ہو؟ اگلیاں دیاں دھیان ویاہ کے گالدے ہو۔ سو سرفیاں دی ساڈی دھی تسی رولن ڈبے ہوئے ہو۔ تہانوں ڈر نہی ربّ دا؟"

بے جے جی نے ماتا نوں کے شانت کیتا۔ ساری شکائت سنی۔ بے جے جی نے پچھیا، "ماسی جی کی ساڈی

بہابی بھکھی، تہائی سعودی ہے؟ کی انوں کپڑے لیتے دی کدی توٹ آؤدی ہے؟" ماسی کول جواب نہی سی۔ ماتا بولی، "ویکھو ناں بیبی جی ایہہ گلّ تان ٹھیک ہے۔ بندے زنانی دا اک پڑھدا ہندا ہے۔ نانک دا فرض نہی ہندا کہ ساری صلاح مشورہ گھمی نال آ کے کریا کرے۔ سو دکھ سکھ ہندے۔ اوہ بہندا ہی پیراں فقیراں سادھواں سنتاں دے ڈیرے۔ جے ایہہ سادھاں نال ہی رہنا سی تان ویاہ کیو کرایاں سو؟"

بے جے جی نے کیہا، "ماسی جی، ایہہ وی سلکھنی دی شکائت نچائج ہے۔ نانک کدی باہر نہی سوندا۔ ماسی تینوں تان پتہ ہی ہے آہ سداگر جاں ونجارے کدی کدی سال سال نہی گھر آؤدے۔ اناں دیاں تریمتاں وی تان برداشت کردیاں نے۔ نانک تان روز گھر ہندے۔ ماسی تینوں نہی پتہ نانک پریشہ سرور ہے۔ اسیں تان سبھ استوتوں ڈردے ہاں۔ اسیں تان کی، رائے بلار صاب وی اسدا احترام کردے نے۔ اوہدے مونہو سہج سبھاہ نکلی گلّ سچی ہندی ہے۔ کی تینوں سلکھنی نے دسیا نہی؟ پھر وی میں ویر نوں ارجوئی کرانگی کہ گرسٹ 'چوں شکائت نہی آؤنی چاہیدی۔"

چند جہی شانت بے جے نانکی دے میل نال چندو رانی دا پردا سیٹل جل واگو شانت ہو گیا۔ کہن لگی میں وی گھمی نوں سمجھا کے جاوانگی۔

موقع ویکھ بے جے جی نے گورو صاحب نوں قابو کر لیا تے سارا دسیا کہ تیری شکائت آئی ہے۔ بے جے جی نے کیہا کہ اک پاسبے تسی گرسٹ دھرم دی صفتاں کردے ہو، وکالت کردے ہوتے ایہہ کیو ہویا ہے؟ بابا جی نے بے جے جی نوں بھروسہ دویا کہ میں گھمی نوں سمجھا لوانگا تے اوہدی شکائت دور کراں گا۔

گورو صاحب نے پھر ماتا سلکھنی تے وی کریا درشٹی کر کے انوں وی حکم دا گیان کروا دتا۔ ماتا نے رجا وچّ رہنا شروع کر دتا۔ اس نوں وی احساس ہو گیا کہ اوہ بھاگاں والی ہے اوہدا پتی نرنکار نال اک مک ہے۔ کیہا جاندا ہے کہ گورو صاحب نے ماتا تے بخشش کیتی کہ صرف توں ہی نہی تیریاں آؤن والیاں پیڑیاں نوں وی مایہ دی کدی توٹ نہی آویگی۔ ایہو کارن ہے گورو نانک نوں منن والا ہر بیدی اج مالا مال ہے۔ اگے پھر اسیں دیکھدے ہاں کہ ماتا سلکھنی گورو صاحب نال سلطان پور اباراہیملودھیب ابراہیم چلے جاندا ہے۔ بابا سری چند (جنم اگست ۱۴۹۴ ای۔) تے بابا لکھمی چند (مارچ ۱۴۹۷) دا جنم ہندا ہے۔ اپرنٹ گورو صاحب سلطان پور والا مودیخانا تیاگ کے اداسی تے نکلدے ہن تے ماتا سلکھنی اتے بچیاں سہرا مول چند چونا پکھو کے لے جاندا ہے۔ وقت پا کے گورو صاحب وی سہریاں دے کول کرتارپور آ

وسدے نے تے ماتا سلکھنی اتے باقی پروار وی اکٹھا ہو جاندا ہے۔ بابا سری چند بندو ریت انوسار سنیاں لے لیندے بن تے ۱۲ سال پورے ہون تے اوہ وی کرتا رپور آ جاندا ہے۔

---◆---

"وڈی رات ہو گئی نانکا، بن تے سوں جا" ماتا تریپتا بولی

ایہہ گلّ اودوں دی ہے جدوں گورو نانک ۲۵-۲۶ سال دے ہو چکے سن۔ چما سے دے دن سن۔ ساؤن بہادروں دا مہینہ سی۔ ادھی رات ہو چکی سی۔ ماتا تریپتا دی اکھ کھلی تان کی سندی ہے، نانک نے راگ چھیڑ رکھیا سی تے لگا سی نرنکار دی استت وچ سبڈ گاؤن۔

ماتانے کیہا کہ نانک پتر جی رات وڈی ہو گئی ہے بن سو جاؤ۔ اگو نانک بولیا، "ماتا میں کوے سو جاواں جدوں میرا شریک جاگن ڈھا ہویا وا۔"

ماتا بولی، "وے تیرا کھڑا شریک جاگدا پئی؟ مینوں تان کوئی واج نہی آ رہی۔"

ہس کے نانک بولیا، "ماتا جی تسی سن نہی رہے اوہ بیہے نے کویں پیوں پریو دی رت لائی ہوئی اے؟"

"ہائے ہائے وے نانکا! تیرا بیہے پنچھی نال کی شریکا؟" ماتا بولی۔

"پرے سیو پربت ن الٹے کبھو جوتے بہاوے سائی۔۔"

"ویکھ ماتا جی بیہے نوں پانی دی پیاس ہے مینوں میرے نرنکار دے درشناں دی پیاس ہے۔"

ماتا کہندی، "نانکا ایہہ بیہے نوں جدوں پانی مل گیا انے سوں جانا پر تیری پیاس کدی مڈی ہی نہی؟"

صاحب بولے، "دیکھ ماتا جی! نرنکار نال پربت اودوں بن اودی ہے جدوں ساڈی ہومے مکی بندی ہے۔

ترشنا گھٹ چکی بندی ہے۔ پھر ایہہ جیو پربت بندی ہے تان من بور اند چ ہوئی جاندا ہے۔"

ماتا کہندی، "نہی۔ غلط گلّ آ۔"

سمیں بعد بندے نوں بھکھ نیند ستاؤدی ہے۔ کہندے ایہہ تان سولی تے وی آجانداں نے۔"

صاحب نے فرمایا "نہی۔ مینوں جنگلاں بیا باناں وچ وی نیند بھکھ نہی ستاؤندی۔ بس مینوں نام دارس ملدا رہے۔"

صاحب نے ہومے، ترشنا تے نام والی ساری گلّ دسی۔

ماتانے اسیس دتی کہ بھگوان کرے تیری پربت تیرے پیارے نال نیہہ آوے۔ سلامت رہے۔ گورو صاحب پھر اپنے راگ وچ مگن ہو گئے:-

ملار محلہ ۱ چاترک مین جل ہی تے سسکھ پاوہ سارنگ سبڈ سہائی .. ۱ رین بیہیا بولیو میری مائی .. ۱ راہو .. پرے سیو پربت ن الٹے کبھو جوتے بہاوے سائی .. ۲ نید گئی ہومے تن تھاکی سچ مت ردے سمائی .. ۳ روکھ ۷ برکھ ۷ اودو بھوکھا پیوا نام سبھائی .. ۴ لوچن تار للتا بللاتی درسن پیاس رجائی .. ۵ پرے بن سیگاڑ کری تیتا تن تاپے کاپڑ انگ ن سہائی .. ۶ اپنے پیارے بن اک کھن رہ ن سکنو بن ملے ن ۷ پرنجیک ن بوجھے بیڑی ستگور دیا دکھائی .. ۸ سہج ملیا تب ہی سکھ پایا ترسنا سبڈ بجھائی .. ۹ کہ نانک تجھ تے من مانیا قیمت کہن ن جائی ۱۰ ۳

---◆---

ماتا تریپتا دی چنتا کہ نانک مینوں چھڈ اک دن جنگلیں چلا جائیگا

اک دن اک جوگی ماں تریپتا دے گھر منگن آیا۔ ماں نے کول بٹھا لیا۔ پچھیا سو کہ کنا چر ہویا گھروں نکلے نوں؟ جوگی کہن لگا کہ ۱۱ سال ہو گئے۔ جوگی نے دسیا کہ مریادا مطابق میں ۱۲ سال توں پہلاں اپنے علاقے وچ نہی جا سکدا۔ ماں پیو نوں وی دوبارہ نہی ملیا۔ ایہہ سن ماتا تریپتا نوں چنتا نے آگھیریا کہ میرا نانک وی اک دن مینوں چھڈ جاویگا۔ اوہدے سارے لچھن سادھ بنن دے۔ یاد رہے اوہناں زمانیاں وچ سادھاں دی گنتی بہت ہندی سی۔ اکثر ہی جوان منڈے سنیاں دھارن کر لیندے سن۔

شامی جدوں پھر نانک گھر آیا تان ماں نے گھٹ کے چھپی وچ لے لیا۔ خوب ویراگ کیتا۔ گورو صاحب نے پچھیا کہ ماتا کی گلّ ہے اج اپنا ویراگ کیو؟

ماتانے ساری گلّ دسی کہ اک جوگی آیا سی تے میرا من سہم گیا کہ کتے میرا نانک وی مینوں چھڈ جنگلاں ببلیاں وچ ناں چلا جائے۔ گورو صاحب نے ماتا نوں دلا سے دتاتے کیہا کہ میں کنوں جنگلاں ادیاناں وچ لہنا ہے؟ میرا نرنکار تان میرے انگ سنگ ہے۔

من مندر تن ویس کلندر گھٹ ہی تیرتھ ناوا۔ ایکو سبڈ میرے پران بستے ہے باہڑ جنم ن آوا .. ۱

او میری پیاری ماتا تیرے پتے نوں باہر جنگل بیلے ۶۸ تیرتھان تے جان دی ضرورت نہی۔ میرا تیرتھ تان میرا ایہہ گھر میرا سریر ہی ہے۔ مینوں مالک نے صفت صلاح (نام) بخش دتی ہے تے جنم مرن توں ربت ہو چکاں ہاں۔ اس پرکار ساری گلّ ماتا نوں سمجھائی کہ جے نرنکار اکال پرکھنے چاہیا تان میں تھان تھان جا کے نام دا پرچار وی کراں گا۔ پر توں نسچنت رہے میں

اپنا سر—ریر کوہن والا نہی۔ ماتا جی پھر وی بہت ویراگ کرے۔ اناں سنیاسیاں لئی جھڑے سالان بدھی سر—ریر نوں کوہدے رہندے نے۔ صاحب نے ماں نوں پھر ٹوکیا کہ نہی ایہہ نرنکار دا کھیل چل رہا ہے۔ تسی چنتا ناں کرو۔ نرنکار نوں ہر جی دا فکر ہے۔ اوہ بھانے دا صاحب ہے کسے نوں ودھ کسے نوں گھٹ دے رہا ہے۔ کئیاں نوں اس جنم وچ دکھ تکلیفاں کشٹ ملدے نے جوہیں تسان جوگی قلندراں دی گل کیتی ہے۔ ایہو لوک اگلے جنم وچ راجے مہاراجے شاہوکار بندے نے۔ تے پھر اگلی وار کشٹ بھوگدے نے۔ ایہہ کھیل کرتے دا چلدا رہندا ہے۔ ویراگ وچ بس ایہہ کہندیاں بلاول سر وچ راگ چھیڑ دتا۔

بلاول محلہ ۱ منڈرتن ویس کلندڑ گھٹ ہی تیرتھ ناوا .. ایکو سید میرے پران بستے ہے باہر جنم ن آوا .. ۱ من بیدھیا دیال سیتی میری مائی .. کوں جانے پیر پرائی .. ہم ناہی چنت پرائی .. ۱ رہاؤ .. اگم اگوچر الکھ اپارا چنتا کرہ ہماری .. جل تھل مہیئل بھریر لینا گھٹ گھٹ جوت تماری .. ۲ سکھ مت سبھ بدھ تماری مندر چھاوا تیرے .. تجھ بن اوڑن جانا میرے صاحبہ گن گاوا نت تیرے .. ۳ جی جنت سبھ سرن تماری سر ب چنت تده پاسے .. جو تده بھاوے سوئی چنگا اک نانک کی ارداسے .. ۴

جدوں باہی دی ویاہ والی چھاپ تے گڑھوی اک سادھولے کے تردا بنیا

اک دن سویرے سویرے جد گورو نانک جنگل پانی نوں گئے تان واپسی تے پنڈ دے چھیڑ لاگے اناں نوں اک سنیاسی سادھو نظر آیا۔ گورو صاحب کول گئے تے نمسکار کیتی۔

سادھو اگو بولیا دسو پتر جی کوے آؤنا ہویا؟ گورو صاحب نے کہیا کہ تہاڈے درشن کرن آیا ہاں کوئی پر میشر دی گل سنن آیا ہاں۔

اس اپرنت اس اتیت تے گورو صاحب دیاں نرنکار بارے بہت گلاں باتاں ہونیاں۔ اس سادھو دیاں گلاں وچ گورو صاحب نوں انند دا انوبھو ہو رہا سی۔

وچے سادھو نے پرشن کر دتا کہ کی ناں تیرا تے کہڑی جات دا واں؟

گورو صاحب نے کہیا، 'میرا ناں نانک نرنکاری ہے۔ جات پات نوں میں مندا نہی۔ اسیں سبھ اوچ نیچ اک نرنکار دی اولاد ہاں۔'

سادھو - ایہدا مطلب اسیں دووے بھرا بھرا ہاں؟ گورو صاحب - جی ہاں۔

سادھو- چنگا پھر اک کم کر آہ گڑھوی مینوں دے

دے۔ میرے کول کوئی بھانڈا ہے نہی۔ گورو صاحب نے جھٹ اوہ گڑھوی سادھو نوں سونپ دتی۔

سادھو - آہ چھاپ سونے دی و؟ گورو صاحب - جی ہاں۔

سادھو - ایہہ وی مینوں دے دے۔ میں اس نال اپنا زریاہ کر لوں گا۔ کدی کدی بھوجن نصیب نہی ہندا۔ میں اس نال جگاڑ کر لیا کرانگاں۔

گورو صاحب نے چھاپ وی سادھو نوں سونپ دتی۔ پور گلاں باتاں ہندیاں رہیاں نرنکار دی استت دیاں۔ اخیر 'چ سادھو کہندا، "آہ لے! اپنی چھاپ تے گڑھوی بھراوا۔ میں تان تیری پریکھیالے رہا سی۔"

گورو صاحب - نہی - نہی۔ ایہہ نہی ہن میں لینیاں۔ دان دتی وستو واپس نہی لئی دی۔ تسی رکھو۔ تہاڈے کم آؤنگیاں۔

سادھو کہندا نانک توں تان سچ مچ نرنکاری ہے۔ اسیں تان ایوے ساری زندگی جنگل بیلیاں 'چ گھمدیاں کڈھ دتی ہے۔ تیرا پر میشر نال پیار سچا ہے۔

گورو صاحب گھر نوں آگئے تے اوہ اتیت وی چلدا بنیا۔ گھر پہنچیا تان ماتا دی نظرے پیا کہ گورو صاحب دے کول اوہ گڑوی نہی ہے۔ گورو صاحب بارے پہلاں وی مشہور سی کہ اوہ بھانڈے تے پور وستواں اکثر گوا آیا کردے سن۔ ماتا نے پچھیا کہ گڑوی کتھے ہے؟ تان گورو صاحب نے ساری گل دسی کہ سادھو نوں چھاپ تے گڑوی دان کر دتی ہے۔

گل پتا مہتہ کالو کول پہنچ گئی۔ مہتہ جی تان اک دم اگ ببولہ ہو گئے۔ لگ پئے صاحب نوں گال مندا کرن۔ "توں نچ جمدوں۔" "تس میرا وسدا گھر اجاڑن تے تلپا ہویا ہے۔" "نکل گھروں باہر۔"

ماتا ترپتا نے مہتہ جی دا غصہ ٹھنڈا کیتا۔ پر گل رائے بلار تک پہنچ گئی کہ کالو نے پھر گورو نانک نوں برا بھلا کہیا ہے۔

گر بست وچ اجھیاں بے پرواہی دیاں گھٹناواں گورو صاحب نال اکثر ہوئی رہندیاں سن۔ اس تے پتا مہتہ کالو اکثر کھپھا رہندے سن۔

لگدا ہے پھر رائے بلار نے ہی گورو صاحب دے جیجا جے رام پلتا نوں خط لکھیا کہ بہتر ہے گورو نانک نوں اپنے پاس لے جاؤ۔ مہتہ کالو گورو صاحب دی روحانی سکھشیت نوں نہی سمجھ پا رہا۔ جس کارن گھر وچ کدی کلیش رہندا ہے۔ میں تان نانک نوں اپنے گھر رکھن نوں تیار ہاں پر اس گل تے وی ایہہ متفق نہی۔ ہو سکدا اس کر کے ہووے کہ میں مسلمان ہاں ایہہ ہندو ہن۔ پر نانک تان الہی نور ہے

اوه دھرماں مذہباں توں اپر ہے۔
جنم ساکھی توں ثبوت ملدا ہے کہ جے رام نے ترنت
جواب دتا کہ میرے وڈے بھاگ ہونگے جے نانک
میرے کول آ کے رہے۔ میں انوں کسے کاروبارتے وی لا
دیاں گا۔

---◆---

سجن ٹھگ دا ادھارہ

جوانی تاں چھڈو گورو صاحب الڑ عمرے وی نیڑے
تیرے دا کوئی دھارمک میلہ اکٹھ نہی سس
چھڈدے۔ ملتان وچ تن چار سالانہ میلے لگدے آئے۔
اتھوں دے تن تاں عرص ہی مشہور نے جس وچ
لکھاں لوک شرکت کردے بن۔ ہو سکدا ۱۵وی صدی
تک اوتھے کوئی ہندو جاں سبھیچارک میلہ وی
ملتان دا مشہور ہوئے جو بعد وچ
اسلامی اثر ودھن کارن ہولی ہولی
ختم ہی ہو گیا ہووے۔ سانوں بھلنا
نہی چاہیدا کہ ملتان دا مذہبی
اتھاس پورے اتری بھارت وچ بھرپور
رہا ہے۔ گل اندازاً ۱۱۴۹۲/۹۳ ای دی
ہوویگی گورو صاحب وی بھائی
مردانے نال ملتان کسے میلے تے چلے
گئے۔

لگدی گورو صاحب اتے مردانہ راوی
دے نال نال ہی گئے ہونگے۔ راہ وچ
بھاؤ نیکانہ صاحب توں کوئی ۲۱۰
کلومیٹر راوی دے کنڈھے تے تلمبا
شہر آیا۔ تلمبا لہور-ملتان سڑک تے
ریلوے لائن تے پیندا ہے۔ پرانے سمیاں
وچ تلمبا شہر بہت وڈی ریاست
سی۔ جدوں بادشاہ سکندر نے حملہ
کیتا ادوں اوه تلمبے وی آیا۔ ایسے طرحاں اٹھوی
صدی 'چ جہڑا پہلا مسلمان حملہ آور محمد بن
قاسم آیا اوه وی تلمبے پہنچیا سی۔ سماں پا کے
تلمبے دی مہنتا گھنڈی گئی تے اج ایہہ چھوٹا جیہا
۵۰ ہزار دی آبادی والا قصبہ رہ گیا ہے۔

جدوں تلمبے لاگے شامان پٹیاں بھاؤرات کٹن دی
واری آئی تاں کسے نے کیہا کہ رستے توں لامبھے
ضرور جانا ہے سڑک تے ہی مکھدوم پور (اج پھوڑے
پٹھانان دا شہر) سجن نال دے بندے نے وڈی سہراں
بنائی ہوئی ہے۔ اوتھے روٹی پانی سونے نہاؤن دا
سارا پریندھ ہے۔

سو بابا تے مردانہ مکھدومپر سجن دی سہراں پہنچ
گئے۔ سجن نے فریب والا پورا جال وچھا رکھیا سی۔
مسلمان راہگیراں لئی مسیت تے ہندو لئی باقائدہ
مندر بنایا ہویا سی۔ کھڈ سجن موٹا سارا تلک لائی

سپھید کپڑیا وچ ہندا۔ اگلے نوں ایہہ لگے کہ کسے
دھرمی پرکھنے سہراں بنائی ہے۔ جرنیلی سڑھک تے
ہون کر کے عموماً وپاری تے پور راہ گیر اوہدی سہراں
وچ ٹھہر جاندے سن۔ اوه آئے راہ گیر دی خوب سیوا
کر دا۔ ادھی رات ویلے بھر اسنے راہ گیر نوں لٹ لینا
بھاؤ اوہدا سارا روپیہ پیسہ سامان تے کپڑا لہا لینا۔
کئی واری قتل کر کے لاش ٹکانے وی لا دینی۔ سو
ویلے مسافر اگے بھولے بنن دی اداکاری جاں ناٹک
کرناں کہ رات اتھے لٹیرے پے گئے سن۔ کراؤنا سبھ
کجھ آپ ہی۔ اس نے اپنے نال ۸-۱۰ بدمعاش رکھے
ہوئے سن۔

خیر جویں بابا تے مردانہ اوتھے پہنچے تاں سجن
ٹھگ دے نوکر نے مردانے کولو ساری جان پچھان لے
لئی۔ مردانے دسیا کہ کوہ بابا تلونڈی دے کاردار

سجن ٹھگ دا سمرین - سی: ۴۰

دا پتر ہے۔ بابے دی پوشاک وی رعب
دار سی۔ نوکر نے ہولی جہی جا کے
سجن نوں ساری رپورٹ دتی کہ
منڈا امیر گھر دا ہے۔ سجن نے گورو
صاحب نوں جدوں ویکھیا تاں
چہرے دا نور سہاریا ناں گیا۔ اوه
سمجھ بیٹھا کہ کوئی وڈا دھنی
بندہ اج اوہدے کول پھسیا ہے۔ نوکر
نوں حکم کر دتا کہ انان مسافراں
نوں رہن دی اجازت ہے تے انان دی
پوری او بھگت کیتی جاوے جو
وپاریاں دی ہندی سی۔ گورو صاحب
دی دبّ درشٹی اوہنوں تاڑ چکی
سی۔

شامی لنگر پانی کھوا کے مردانے نوں
تاں اوہدا نوکر اپنے نال کھبے سجے
کتے گیا اتے گلاں باتاں مارن لگے پیا
اتے مردانے کولوں سوہا لین لگے پیا کہ دس تیرے اتے

۵۲-۱۱۳، پراتن - سوڈھی - ۲۹۶

ب: ۴۰- ۶۰ نال سجن دی تھاں بھولا چور دتا ہے۔

سوڈھی مہروان نوں ٹپلا لگا ہے تے ایہہ ساکھی دکھن وچ ہوئی
دسی ہے۔ تلمبے وچ ستھانک روایت جاں پرچیرا موجود ہے تے سجن دا
ٹکانا وی لوکان نوں پتہ ہے۔

ہتے اتھاسکاراں نے جنمساکھیاں توں اشارہ پا کے ایہہ لکھ دتا ہے کہ
تلمبھے گورو صاحب پہلی اداسی ویلے گئے سن جو کہ غلط ہے۔ کیونکہ
کوئی تک نہی ہندی کہ گورو صاحب تلونڈی توں پردوار (جاں کرکھپتر)
نوں جان واسطے پہلاں تلمبے جان۔ ساڈے اندازے انوسار سجن ٹھگ
والی ساکھی گورو صاحب دے سلطان پور ابارا بیملودھیہ ابراہیم جان
توں پہلاں دی ہے۔ ادوں اجے گورو صاحب نے سنہاسیاں / فقیراں والا
لباس دھارن نہی کیتا سی۔ اتھاس 'چ درج ہے کہ گورو صاحب پہلاں وی
مردانے نال اس پانیے نوں نکلے سن۔ دھیان رہے سادھو سنتاں نوں ٹھگ
لٹیرے نہی سن پیندے۔ کیونکہ سادھو لوک ننگ دھڑنگ ہی چلیا کردے
سن۔ سو ایہہ ساکھی اداسیاں شرع کرن توں پہلاں دی ہے۔ نالے بھائی
منی سنگھ نے دتا ہے کہ صاحب چھوٹی عمرے ملتان گئے سن۔

تلمبھے لاگھے مکھدومپر پھوڑاں وکھے سجن ٹھگّ والا گرو دوارہ اج دیا دا چانن دے ربا ہے۔ اج ہائی سکول چل بے اتھے۔

کتھے پیسہ دھیلا ہے۔ مردانے دے کپڑے لہا کے تلاشی لے رہے سن۔

مردانے دیاں چیکاں سن کے شیخ اٹھیا اتے جا کے کہن لگا، بس بند کرو۔ چھڈّ دیو اس بندے نوں۔

مردانے نے بابے کول آ کے دہائی پا دتی کہ بابا کتھے آ پھسے آیاں۔ ایہہ مساپھر کھانا نہی، ایہہ تاں لٹیرے نے۔

پور گلاں باتاں ہوئیاں۔ گورو صاحب نے سجن نوں سارا شیشہ دکھا دتا۔ سجن گورو صاحب دے پیراں تے ڈگّ پیا کہ بابا بخش لو گناہ گار نوں جے بخش سکدے ہوتاں۔

گورو صاحب نے پھر سجن نوں گرمت سمجھائی۔ سکھ بنایا۔ رہندی زندگی پھر سجن نے دھرمی پرکھ دے طور تے بتائی۔ اوہدی سراں وی پھر اصلی سراں بن گئی۔ کبہا جاندا ہے گورو صاحب دی سکھیا دا اس تے اجیہا اثر ہویا کہ اس نے اپنی ساری جائداد سیوا دے کم وچ لگا دتی سی۔ سکھ اتہاس وچ ایہہ بھائی سجن دے نال وی جانیا جاندا ہے پر علاقے وچ الّ ٹھگّ ہی جلدی رہی۔

اج مکھدوم پور پھوڑے وکھے سجن دی سمادھ موجود ہے۔ ونڈ ویلے اک تھاں تے سمادھاں موجود سن جاناں نوں سجن ٹھگّ دی سمادھ کر کے جانیا جاندا سی۔ ایہہ اک ٹبے اتے سن جس نوں سجن ٹھگّ دی بھڑکی کہہ کے جانیا جاندا سی۔

ستویں پاتشاہ دا سکھ بھائی جودھ اتھوں دا ہی ہویا ہے۔ دسم پاتشاہ ویلے پھر بھائی سچیار مسند اتھوں سی جس نے گورو صاحب توں بہت بکھششا حاصل کیتیاں۔

ونڈ توں پہلاں بھائی جودھ دے ڈیرے تے ۱۹۱۰ء وچ بنیا سنڈر گرو دوارہ ہویا کردا سی۔ اس عمارت وچ اج کلھ سکول چل رہا ہے۔ مکھدوم پور دے سکھ اٹھ کے پانیپت (ہریانہ) آ بیٹھے نے۔ اتھے وی اوہ پوری شردھا نال امرتسر-دلیتسر سڑک تے گرو دوارہ صاحب بنا کے سنگتاں دی سیوا کر رہے نے۔

گورو صاحب دا اجیہا ہی ٹھگاں نال ٹاکرا کھرگون دے علاقے زربدا ندی کنارے وی ہویا سی۔ دراصل ہندوستان (بھاؤ یوپی، بہار، مدھ پردیس آدی) وچ ٹھگی اک کتا ہندی سی جس بابت سلطنت تے مغل حکومت دوران موجود ہون دے ذکر ملدے ہن۔ انگریزاں نے آ کے ہی ٹھگاں نوں نتھ پائی۔ اتہاس 'چ اودا ہے کہ سن ۱۸۳۱ء تاں ۱۸۳۷ء درمیان ۳۲۶۶ ٹھگّ پھڑے گئے۔ جاناں وچوں ۴۱۲ تاں پھانسے تے لٹکائے تے ۴۸۳ نوں مخبر بنا کے چھڈّ دتا گیا باقیوں نوں جیل ہوئی۔

تیرے ساتھی کول کی پیسہ دھیلا ہے؟
دوسرے پاسے سجن ٹھگّ گورو صاحب نال گلاں مارن لگّ پیا۔ گلاں باتاں وچ ہی دھمکیاں اتے اشارے شروع ہو گئے۔ سجن دیکھ رہا سی کہ اس مسافر دے من تے ذرا کھو نہی سی۔ الّا گورو صاحب نے سجن کول گاؤنا شروع کر دتا:

سوہی محلہ اگھڑا

اجلّ کبہا چلکنا گھوٹم کالڑی مسّ .. دھوتیا جوٹھن اترے جے سو دھووا تنسّ .. ا سجن سیئی نال مے چل دیا نال چلن۔ جتھے لیکھا منگیئے تھے کھڑے دسن .. ا رہاؤ .. کوٹھے منڈپ ماڑیا پاسے چتویا ہا .. ڈھٹھیا کمّ ن آونی وچہ سکھنیا ہا .. ۲ بگا بگے کپڑے تیرتھ منجھ وسن۔ گھٹ گھٹ جیا کھاونے بگے نہ کہیند۔ ۳ سمل رکھ سریڑ مے میجن دیکھ بھلن۔ سے پھل کمّ ن آونی تے گن مے تن ہن۔ ۴ اندھلے بھاڑ اٹھایا ڈوگر واٹ بہت .. اکھی لوڑی نہ لہا ہو چڑ لنگھا کٹ .. ۵ چاکریا چنگیاٹیا اور سمانپ کٹ .. نانک نامّ شمالی توں بدھا چھٹے جت .. ۱ ۳

سجن کہن لگا ایہہ کی گا رہے ہو۔ گورو صاحب نے فرمایا کہ ایہہ اوناں لوکاں بارے کہہ رہا ہاں جو باہروں کجھتے اندر کجھتے۔ جہڑے ویکھن نوں ہنس نے پر اصل وچ بگلے بھگت نے اتوں بھولے بھالے بن کے جی گھات کردے۔ میں اناں لوکاں بارے سوچ رہا ہاں کہ ایہہ لے جہڑے ایناں بھار چکی جا رہے اتوں انان کی بنو۔ انان نوں موت بھلی ہوئی ہے۔

بابے نانک دا شبد تاں پہلاں ہی شیخ سجن دا پردا چیر گیا سی پھر جدوں بابے نے ویاکھیا کر دتی تاں شیخ نوں تاں اک دم موت ساہمنے کھڑی نظر آ گئی۔ شیخ اندروں کنب اٹھئی کہ مے ایہہ کی کردا رہا ساری عمر۔

دوسرے پاسے اوہدا بندے مردانے نوں تسیہے دے رہے سن کہ دس تیرے ساتھی کول کی کی تے کتھے

